

Okul Öncesi Öğretmenlerinin ve Öğretmen Adaylarının Perspektifinden Okul Öncesi Dönemde Drama Etkinlikleri*

Bengü Türkoğlu¹

Makale Bilgisi

DOI: 10.21612/yader.2019.007

Makale Geçmişi

Geliş tarihi 20.10.2018

Kabul 24.12.2018

Anahtar Sözcükler

Okul öncesi eğitim

Drama etkinlikleri

Öğretmen görüşleri

Öğretmen adayı görüşleri

Makale Türü

Özgün Makale

Öz

Bu araştırmanın temel amacı okul öncesi öğretmenlerinin ve öğretmen adaylarının okul öncesi dönemde uygulanan drama etkinlikleri hakkındaki görüşlerinin incelenmesidir. Araştırmada nitel araştırma desenlerinden biri olan betimleyici fenomenoloji deseni kullanılmıştır. Çalışma grubunu ölçüt örnekleme yöntemiyle seçilen 30 okul öncesi öğretmeni ve 30 okul öncesi öğretmen adayı oluşturmuştur. Araştırmada, veri toplama aracı olarak açık uçlu sorulardan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Veri analizinde “içerik analizi” kullanılmıştır. Araştırma bulgularına göre öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının çoğu okul öncesi eğitimde drama etkinliklerine yer vermenin “yaparak yaşayarak öğrenme sürecini destekleme” açısından önemli olduğunu belirtmişlerdir. Drama etkinliklerine yer vermenin amacı “soyut kavramları somutlaştırma” olarak; drama uygulamalarında göz önünde bulundurulması gereken en önemli koşul “bireysel farklılıklar” olarak açıklanmıştır. Drama eğitiminin en çok desteklediği gelişim alanı öğretmenlerin çoğu tarafından “sosyal-duygusal gelişim”; öğretmen adaylarının çoğu tarafından “dil gelişimi” olarak belirtilmiştir. Drama etkinliklerinde en çok tercih edilen teknik öğretmenlerin çoğunluğuna göre “rol oynama”; öğretmen adaylarının çoğunluğuna göre “hikâye canlandırma”dır. Okul öncesi dönemde uygulanan drama etkinliklerinde en önemli aşama öğretmen ve öğretmen adaylarının çoğunluğuna göre “değerlendirme”dir. Okul öncesi dönemde uygulanan drama etkinliklerinde karşılaşılan zorlukları öğretmen ve öğretmen adaylarının çoğunluğu “çocukların performans farklılığı” olarak ifade etmişlerdir. Hem öğretmenlerin hem de öğretmen adaylarının okul öncesi dönemde uygulanan drama etkinliklerine yönelik bilgi sahibi oldukları tespit edilmiştir ancak öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının sınıf içi drama uygulamaları için daha fazla olanağa ve deneyim kazanmaya ihtiyaç duydukları söylenebilir.

* Bu çalışmanın bir bölümü 18-22 Nisan 2018 tarihlerinde Antalya’da düzenlenen 27th International Conference on Educational Sciences – 27. Uluslararası Eğitim Bilimleri Kongresi’nde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

¹ Dr. Öğr. Üy., Necmettin Erbakan Üniversitesi, Konya, Türkiye. E-posta: turkoglubengu@gmail.com
Orcid ID: <https://orcid.org/0000-0001-6347-691X>

Drama Activities in the Pre-school Period from the Perspective of Pre-school Teachers and Prospective Teachers

Article Info

DOI: 10.21612/yader.2019.007

Article History

Received 20.10.2018

Accepted 24.12.2018

Keywords

Pre-school period

Drama activities

Opinions of preschool teachers

Opinions of prospective teachers of prospective teachers

Article Type

Research paper

Abstract

The main purpose of this study is to examine the opinions of pre-school teachers and prospective teachers on drama activities applied in pre-school period. The descriptive phenomenology design which is one of the qualitative research designs was used. The study group consisted of 30 pre-school teachers and 30 pre-school prospective teachers selected with the help of the criterion sampling method. A semi-structured interview form was used as the data collection tool. The "content analysis" was used in the data analysis. According to the findings of the study, most of the teachers and prospective teachers stated that the inclusion of drama activities in pre-school education is important in terms of "supporting the learning process by experiences". The purpose of including drama activities was stated as "materializing abstract concepts" and the most important condition to be considered in pre-school drama practices was stated as "individual differences". The developmental area most supported by drama education was stated as "social-emotional development" by most of the teachers, "language development" by most of the prospective teachers. Most preferred technique in drama activities is "role playing" according to the majority of teachers, "story animation" according to the majority of prospective teachers. The most important stage in pre-school drama activities is "evaluation" according to most teachers and prospective teachers. Most of the teachers and prospective teachers expressed the difficulties encountered in pre-school drama activities as "differences in the performance of children". It has been found that both teachers and prospective teachers have knowledge about the pre-school drama activities, but it can be said that teachers and prospective teachers need more facilities and experiences for classroom drama practices.

Giriş

Okul öncesi dönem, yoğun bilgi aktarımının olmadığı bir süreçtir. Tüm gelişim alanlarında çocukları destekleyen, öğrenmeye karşı ilgi ve merakı uyanık tutan, kendilerini ifade etme olanağı sunan, yaratıcılıklarını ve özgüvenlerini geliştiren eğitim ortamlarının oluşturulması çok önemlidir. Bu dönem çocuklarının dili oyundur ve zihinsel, sosyal, duyuşsal, dilsel, devinişsel gelişimleri için oyuna ihtiyaç duyarlar. Oyunların geliştirilmiş yanı olan drama, okul öncesi eğitim döneminde bir yöntem ve başlı başına bir etkinlik olarak yer almaktadır (Adıgüzel, 2011). Drama, bireyin kendini ifade edebilmesini ve yaratıcı olmasını sağlayan, sosyal farkındalığı ve empatiyi destekleyen, katılımcıların bir lider tarafından yönetildiği hem oyunsu süreçlerin hem de tiyatro tekniklerinin kullanıldığı, kazanılan deneyimlerin kişisel çözüm ve seçeneklerin gerçek problemlere de uyarlanabildiği canlandırmalar olarak tanımlanabilir (Aslan, 2001; Güneysu, 1991; Okvuran, 2003). San (1996), dramayı; doğaçlama, rol oynama vb. tekniklerden yararlanılarak, bir grup çalışması içerisinde, bireylerin bir yaşantıyı, olayı, fikri, soyut kavramı ya da bir davranışı, eski bilişsel örüntülerin yeniden düzenlenmesi yoluyla ve gözlem, deneyim, duygu, yaşantıların gözden geçirildiği oyunsu süreçlerde anlamlandırılması olarak açıklamıştır.

Okul öncesinde drama, çocuğun yaparak yaşayarak öğrenmesini amaçlayan, bütün gelişim alanlarını destekleyen, daha önceden belirlenmiş amaçları olan, olayları sözel veya sözel olmayan iletişim yöntemleriyle ifade etmeye dayalı, içinde canlandırmaların olduğu etkinlikleri kapsar (MEB, 2013). Dramanın çağdaş eğitimle ortak birçok amacı vardır. Drama etkinlikleri çocuğun yaratıcılığını, hayal gücünü, estetik gelişimini ve zihinsel kapasitesini geliştirir; karar verme ve eleştirel düşünme becerisine katkıda bulunur; duygularının farkına varmasına, kendini ifade etmesine, iletişim becerilerine ve sosyal gelişimine olumlu katkıda bulunur. Bunların yanı sıra çocuğun sosyal farkındalığının artmasına; problem çözme becerilerinin ve iş birliği içinde çalışma yeteneğinin gelişmesine yardımcı olur; ahlak ve manevi değerlerin gelişimi, kendini tanıma, başkalarının değerlerine ve kültürel geçmişlerine değer verme konularında destekler ve genel öğrenci performansına da olumlu etki yapar (Aral, Köksal Akyol ve Can Yaşar, 2007; Arieli, 2007; Brewer, 2007; Freeman, Sullivan ve Fulton, 2003; Hendrix, Eick ve Shannon, 2012; Kase-Polisini ve Spector, 1992; Mantione ve Smead, 2003; McCaslin, 2006; O'Hara, 1984; Önder, 2003; Rances, 2005; Turner vd., 2004; Yaffe, 1998).

Drama etkinliklerinde öğretmenin rolü çok önemlidir. Bu nedenle öğretmen sınıfındaki çocukların her birinin tek ve diğerlerinden farklı olduğunu benimseyip çocukları olduğu gibi kabul etmelidir. Bu durum sınıfta olumlu bir atmosfer oluşturulması için olmazsa olmazdır. Ayrıca öğretmenin drama etkinliklerine tüm grubun katılımı noktasında teşvikte bulunması, bizzat katılarak iyi bir gözlemci konumunda olması ve etkinlikler esnasında ortaya çıkan olumsuz davranışları engellemeye yönelik reddedici tavrı çok önemlidir. Bunun yanı sıra öğretmen drama etkinliklerinde çocukların ilgilerine, ihtiyaçlarına, yaşlarına ve gelişim düzeylerine uygun kullanışlı materyaller seçmelidir (Gönen ve Uyar Dalkılıç, 2002; Heining, 1993; Ömeroğlu, 2003; Ömeroğlu, Ersoy, Şahin Tezel, Kandır ve Turla, 2003; Önder ve Dibek, 2006; Toye ve Prendiville, 2000; Tuğrul, 2006).

Drama; ısınma (hazırlık), canlandırma ve değerlendirme (tartışma) olmak üzere üç aşamadan oluşmaktadır. Drama etkinliklerinde ısınma; dans, spor ve harekete dayalı etkinliklerden oluşan yani bedenin harekete geçtiği, hareket halinde olduğu çalışmaları içeren, uzamsal farkındalık geliştiren, katılımcıların dikkatlerinin yoğunlaşmasını sağlayan, oyuna katılma isteğini arttıran ve grup liderinin

yönlendiriciliğinde yapılan açılış aşamasıdır. Bu aşamada beş duyu kullanılır, gözlem yetisi gelişir, bedensel dokunsal alıştırmalar yapılır, tanışma, etkileşim kurma, güven ve uyum gibi özellikler katılımcıya kazandırılır. Canlandırma; bir konu çerçevesinde lider tarafından verilen ve bir başlangıç noktası olan doğaçlama, rol oynama ve diğer tekniklerin kullanılarak birinin kılığına, kişiliğine girip onun oynandığı, etkin bir duruma gelmesinin sağlandığı, geçmiş bir olayın ya da durumun göstererek yaşatıldığı aşamadır. Canlandırma aşaması çocukların kendilerine verilen bir rolü, kendi yorumları ile belirli kurallara sadık kalarak oynamaları esasına dayanır. Drama sürecinin canlandırma aşamasının uygulanmasında, ulaşılması hedeflenen amaca yönelik birçok teknik kullanılmaktadır. Bu yöntem ve teknikler; rol oynama, doğaçlama, parmak oyunu, rol değiştirme, pantomim, zihinde canlandırma, kukla draması ve öykü/olay canlandırma olarak sıralanabilir. Bu tekniklerden hem canlandırma aşamasında hem de diğer aşamalarda faydalanılabilir. Değerlendirme; öğrenilenlerin kazanıma dönüşüp dönüşmediği, bu durumun gelecek yaşantılara etkisinin olup olmayacağı, tüm drama süreçlerinin nasıl algılandığına yönelik duygu ve düşüncelerin paylaşıldığı, konuşulduğu ve tartışıldığı aşamadır. Bu aşamada genellikle öğretmen tarafından değerlendirme soruları sorulur, çocukların görüşleri öğrenilmeye çalışılır, ayrıca çocuklardan konu ile ilgili afiş hazırlamaları, resim yapmaları da istenebilir (Adıgüzel, 2015; Çalışkan ve Karadağ, 2014; Karadağ, 2001; MEB, 2013; Nuhoğlu ve Çakmakçı, 2007; Önder, 2016; San, 1992).

Eğitim sistemleri içerisinde öğretmenin rolü, öğrencilere yalnızca bilgi aktarmak değil, aynı zamanda öğrencilerin ilgi ve yeteneklerini keşfetmek, yaratıcı ve eleştirel bakış açıları kazandırarak problem çözüme ve ifade becerilerini geliştirmek olmalıdır (Başcı ve Gündoğdu, 2011). Tüm bu bahsedilen yetenekleri okul öncesi dönemdeki çocuklara kazandırabilmenin ve onları tüm gelişim alanlarında desteklemenin en etkin yollarından biri de sıklıkla drama uygulamalarına yer vermektir. Okvuran (2000) çalışmasında öğretmen adaylarının hizmet öncesinde drama konusunda yeterli düzeyde eğitim almadıkları yönünde görüş belirttiklerini ifade etmiştir. Bu bağlamda okul öncesi eğitim programı içerisinde yer alan drama etkinliklerine yer verme ve uygulama konularında okul öncesi öğretmenlerinin ve öğretmen adaylarının görüşleri önem kazanmaktadır. Alan yazın incelendiğinde genellikle okul öncesi dönemde drama uygulamalarının değerlendirildiği çalışmalara rastlanılmıştır. Bu çalışmada drama uygulamalarına sınıflarında ve uygulama sınıflarında liderlik eden, kendini drama uygulamalarında yeterli gören ve drama etkinliklerinin önemli olduğunu düşünen okul öncesi öğretmenlerinin ve öğretmen adaylarının sınıf içi drama etkinliklerine yönelik görüşleri değerlendirilmiş, karşılaştırılmış ve alan için yol gösterici olabilmesi için bu görüşler doğrultusunda sonuçlara ulaşılmış ve önerilerde bulunulmuştur.

Bu doğrultuda çalışmanın genel amacı; okul öncesi öğretmenlerinin ve üniversite son sınıfta okuyan öğretmen adaylarının okul öncesi dönemde uygulanan drama etkinlikleri hakkındaki görüşlerinin incelenmesidir. Araştırmanın genel amacı doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır;

1. Okul öncesi eğitimde drama etkinliklerine yer vermenin neden önemli olduğunu düşünüyorsunuz?
2. Okul öncesi dönemde drama etkinliklerine yer vermenin amacı nedir?
3. Okul öncesi dönem drama uygulamalarında göz önünde bulundurulması gereken en önemli koşul nedir?

4. Okul öncesi dönemde drama eğitiminin çocukların en çok hangi gelişim alanını desteklediğini düşünüyorsunuz?
5. Okul öncesi drama etkinliklerinde en çok tercih ettiğiniz teknik hangisidir?
6. Okul öncesi dönemde uygulanan drama etkinliklerinde en önemli aşama sizce hangisidir?
7. Okul öncesi dönemde uygulanan drama etkinliklerinde karşılaştığınız zorluklar nelerdir?

Yöntem

Araştırma Modeli

Okul öncesi öğretmenlerinin ve öğretmen adaylarının okul öncesi dönemde uygulanan drama etkinlikleri hakkındaki görüşlerini tespit etmek amacıyla yapılan bu çalışma nitel bir araştırmadır. Nitel çalışmalar verilerin detaylı olarak toplanmasını ve yine detaylı olarak ortaya konulmasını sağlar. Bu sayede varılan sonuçlar da zengin ve betimleyici nitelikte olur (Seggie ve Bayyurt, 2015). Bu araştırmada nitel araştırma desenlerinden biri olan betimleyici fenomenoloji deseni kullanılmıştır. Bireylerin bir olgu, kavram ya da durum hakkındaki deneyimlerinden meydana gelen algılarını betimlemeyi amaçlayan, bildikleri şeyin ne olduğu ile ilgilenen betimleyici fenomenoloji epistemolojik bir bakış açısına sahiptir (Ersoy, 2016; Reiners, 2012). Bu yöntem farkında olduğumuz ancak tam olarak anlamlandıramadığımız ve hakkında yüzeysel bilgiye sahip olduğumuz fenomenleri derinlemesine inceleme imkânı sağlar ve bir olguyla ilgili kişisel deneyimleri daha genel bir düzeye çeker (Creswell, 2007; Creswell, 2012; Yıldırım ve Şimşek, 2011). Bu çalışmada ele alınan ve anlaşılmasına çalışılan fenomen, sınıflarında ve uygulama sınıflarında drama etkinliklerine sıklıkla yer veren okul öncesi öğretmenlerinin ve öğretmen adaylarının drama etkinliklerine yönelik algılarıdır.

Çalışma Grubu

Fenomenolojik araştırmalarda çalışma grubu, araştırmanın odaklandığı konuda tecrübeleri olan ve bu tecrübelerini yansıtabilecek kişilerden oluşturulmaktadır (Creswell, 2012; Yıldırım ve Şimşek, 2011). Araştırmanın çalışma grubunu Konya il merkezindeki bağımsız anaokullarında görev yapan 30 okul öncesi öğretmeni ile Necmettin Erbakan Üniversitesi Okul Öncesi Eğitimi Bölümü son sınıfta öğrenim görmekte olan 30 okul öncesi öğretmen adayı oluşturmuştur. Çalışma grubunu oluşturan okul öncesi öğretmenlerinin 26'sı (%87) kadın, 4'ü (%13) erkek; okul öncesi eğitimi bölümünde öğrenim gören son sınıf öğrencilerinin 25'i (%83) kadın, 5'i (%17) erkektir. Okul öncesi öğretmenlerinin 7'si (%23) 26-30, 13'ü (%43) 31-35, 8'i (%27) 36-40, 2'si (%7) 41-45 yaş; okul öncesi eğitimi son sınıf öğrencilerinin tümü (%100) ise 21-25 yaş aralığındadır. Okul öncesi öğretmenlerinin 24'ü (%80) lisans, 6'sı (%20) yüksek lisans mezunudur. Okul öncesi öğretmenlerinin 2'si (%7) 1-5 yıllık, 9'u (%30) 6-10 yıllık, 11'i (%36) ise 11-15 yıllık, 6'sı (%20) ise 16-20 yıllık, 2'si (%7) ise 21-25 yıllık mesleki kıdeme sahiptir. Okul öncesi öğretmenlerinin ve öğretmen adaylarının tümü üniversite eğitimlerinin dışında drama eğitimi almışlardır. Okul öncesi öğretmenlerinin tümü sınıflarında, okul öncesi öğretmen adaylarının tümü de uygulama sınıflarında drama etkinliklerine ağırlıklı olarak yer vermektedirler. Çalışma grubuna olasılığa dayalı olmayan örneklem seçim teknikleri arasında yer alan amaçsal örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme yöntemiyle ulaşılmıştır. Ölçüt örnekleme

yönteminde, örneklem problem durumla ilgili olarak belirlenen niteliklere sahip kişiler, olaylar, nesnelere ya da durumlardan oluşturulur (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2009). Bu doğrultuda okul öncesi öğretmenlerinin sınıflarında, okul öncesi öğretmen adaylarının ise uygulama sınıflarında eğitim programı içerisinde drama etkinliklerine ağırlıklı olarak yer vermeleri, drama etkinliklerinin önemli olduğunu düşünmeleri ve okul öncesinde drama konusunda kendilerini yeterli olarak görmeleri bu çalışmada ölçüt olarak belirlenmiştir.

Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada veri toplama aracı olarak okul öncesi öğretmenlerine ve öğretmen adaylarına yönelik soruları içeren “Kişisel Bilgi Formu” ve nitel araştırmalar için uygun olan açık uçlu sorulardan oluşan yarı yapılandırılmış “Okul Öncesi Öğretmeni / Öğretmen Adayı Görüşme Formu” kullanılmıştır. Kişisel bilgi formu; okul öncesi öğretmenlerinin cinsiyeti, yaşı, eğitim düzeyi, mesleki kıdemleri, üniversite eğitimleri dışında drama eğitimi alıp almama durumları ve sınıflarında drama etkinliklerine yer verme durumları; okul öncesi öğretmen adaylarının ise cinsiyet, yaş, üniversite eğitimleri dışında drama eğitimi alıp almama durumları ve uygulama sınıflarında drama etkinliklerine yer verme durumlarına ilişkin bilgileri inceleyen sorulardan oluşmuştur. Okul öncesi öğretmeni ve okul öncesi öğretmen adayları görüşme formları; okul öncesi eğitimde drama etkinliklerine yer vermenin önemi, okul öncesi dönemde drama etkinliklerine yer vermenin amacı, drama uygulamalarında göz önünde bulundurulması gereken en önemli koşul, drama eğitiminin çocukların en çok hangi gelişim alanını desteklediği, drama etkinliklerinde en çok tercih edilen teknik, drama etkinliklerinde en önemli aşama, drama etkinliklerinde karşılaşılan zorlukları belirlemeye yönelik sorulardan oluşmaktadır. Yarı yapılandırılmış görüşmelerde sorular önceden hazırlanır ancak görüşme sırasında sorular yeniden düzenlenebilir, yani sorular esnekler. Hazırlanan bu sorularla veriler derinlemesine toplanmaya çalışılır. Bu yöntem ne tam yapılandırılmış görüşmeler kadar katı, ne de yapılandırılmamış görüşmeler kadar esnekler (Büyüköztürk, 2009; Ekiz, 2009; Karasar, 2009; Lichtman, 2006; Merriam, 2009). Bu açıdan önce alan yazın taraması yapılmış ve görüşme formunda yer alması düşünülen 10 soru hazırlanmıştır. Daha sonra 3 alan uzmanından görüşme formunun amaç, anlam ve kapsam açısından değerlendirmesini yapmak ve geçerliğini sağlayabilmek için görüş alınmış ve 7 sorudan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu oluşturulmuştur. Araştırmaya katılmayan 3 okul öncesi öğretmeni ve 3 öğretmen adayı ile görüşme sorularının ön uygulaması yapılmış, soruların açık ve anlaşılır olup olmadığını kontrolü yapıldıktan sonra görüşme sorularına son hali verilmiştir. Bu sayede soruların iç geçerliği de sağlanmıştır.

Verilerin Toplanması

Görüşmeler 05 Şubat-26 Şubat 2018 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Öncelikle 63 okul öncesi öğretmeninden ve 77 okul öncesi öğretmen adayından kişisel bilgi formunu doldurmaları istenmiştir. Çalışmanın ölçütlerini sağlayan 41 okul öncesi öğretmeni ve 33 okul öncesi öğretmen adayı belirlenmiştir. Veriler toplanmadan önce araştırmacı tarafından öğretmenlere ve öğretmen adaylarına araştırmacının amacı açıklanmış, çalışma hakkında detaylı bilgi verilmiş, üniversite eğitimi haricinde drama eğitimi alıp almadıkları ve araştırmada katılımcı olmaya ilişkin gönüllü olup olmadıkları sorulmuştur. Drama eğitimi alan, drama uygulamaları için kendini yeterli hissedilen ve gönüllü olan 33 okul öncesi öğretmeni ve 30 okul öncesi öğretmen adayı çalışma grubuna katılmak istediklerini ifade etmiş ancak daha sonra 3 okul öncesi öğretmeniyle çeşitli sebeplerle

görüşme gerçekleştirilememiştir. Bu sebeple çalışma grubuna 30 okul öncesi öğretmeni ve 30 okul öncesi öğretmen adayı dahil edilmiştir. Katılımcılara görüşme formundaki sorulara içtenlikle cevap vermelerinin araştırmanın amacına ulaşabilmesi için çok önemli olduğu belirtilmiştir. Okul öncesi öğretmenlerinin ve öğretmen adaylarının her biriyle farklı tarihlerde ayrı ayrı ve yüz yüze görüşmeler yapılmıştır. Görüşme formundaki sorulara verilen cevaplar araştırmacı tarafından yazılı olarak kaydedilmiştir. Her bir görüşme ortalama 30 dakika sürmüştür.

Verilerin Analizi

Görüşme formundan elde edilen verilerin analizi, nitel veri analiz yöntemlerinden “içerik analizi” kullanılarak yapılmıştır. İçerik analizi, toplanan verilerin derinlemesine analiz edilmesini gerektiren ve önceden belirgin olmayan konuların ve boyutların ortaya çıkarılmasında kullanılmaktadır (Çepni, 2012; Yıldırım ve Şimşek, 2011). Araştırmada önce benzerlik ve farklı olan ifadeler bir araya getirilerek temalar ve temaları oluşturan alt temalar oluşturulmuş, tema ve alt temaların kendi aralarındaki ilişkisi ile her temanın diğerleriyle ilişkisi kontrol edilerek bütünlük, dolayısıyla iç geçerlik sağlanmaya çalışılmıştır. Tema ve alt temaların belirlenmesinde aynı alanda çalışan iki araştırmacının da görüşlerine başvurulmuş ve araştırmanın güvenilirliğinin sağlanması amaçlanmıştır. Çözümlemelerde görüşüne başvuru okul öncesi öğretmenlerine (Ö1, Ö2, Ö3...), okul öncesi öğretmen adaylarına (ÖA1, ÖA2, ÖA3...) şeklinde kod numarası verilmiştir. Bulgular frekans değerleriyle ortaya konulmuştur. Bulgular yorum yapılmadan doğrudan alıntılar yoluyla verilmiştir bu noktada iç güvenirliliğin sağlanması amaçlanmıştır. Öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının görüşme sorularına verdiği yanıtlar araştırmacı tarafından kodlandıktan sonra bir kod anahtarı oluşturulmuş ve alanda uzman iki akademisyen her görüşme formu için görüşme kod anahtarını doldurmuş böylece kodlayıcılar arasındaki tutarlılık hesaplanmıştır. Kodlayıcılar tarafından “görüş birliği” ve “görüş ayrılığı” olan kodlar belirlenmiştir. Yapılan kodlamaların güvenilirlik hesaplamasında Miles ve Huberman’ın (1994) önerdiği güvenilirlik formülü $Uzlaşma\ Yüzdesi = \frac{Görüş\ Birliği}{(Görüş\ Birliği + Görüş\ Ayrılığı)} * 100$ kullanılmıştır. İç tutarlılığı sağlamak için her bir tema için kodlayıcılar arası uzlaşma yüzdesinin en az %70 olması beklenir (Miles ve Huberman, 1994; Patton, 2002). Araştırmada kodlayıcılar arası güvenilirlik katsayısı (Uzlaşma yüzdesi) 1. soru için .91, 2. soru için .87, 3. soru için .93, 4. soru için .88, 5. soru için .92. 6. soru için .90 ve 7. soru için .89 olmak üzere toplamda tüm sorulardaki uyuşum oranı .90 olarak bulunmuştur. Bu oranlar göz önüne alındığında kodlayıcılar arası güvenilirlik katsayısının (Uzlaşma yüzdesi) yeterli olduğu söylenebilir. Araştırmanın başka araştırmalarla test edilebilmesi için gerekli açıklamalar ayrıntılarıyla yapılmaya çalışılarak dış güvenilirlik sağlanmıştır. Araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama aracının hazırlanması, veri toplama süreci, verilerin çözümlenmesi ve yapılmış farklı çalışmalarla karşılaştırmalar yapılması gibi araştırmadaki tüm süreçler detaylarıyla açıklanarak da dış geçerlik sağlanmıştır.

Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde, çalışma grubunda yer alan okul öncesi öğretmenlerinin ve öğretmen adaylarının okul öncesi dönemde uygulanan drama etkinliklerine ilişkin görüşlerini belirlemek amacıyla kullanılan görüşme formlarından elde edilen görüşlerin çözümlenmesi sonucunda ortaya çıkan bulgulara yer verilmiştir.

Okul Öncesi Eğitimde Drama Etkinliklerine Yer Vermenin Önemi

Görüşmelerden elde edilen verilerin analizinde okul öncesi eğitimde drama etkinliklerine yer verme öğretmenlere göre “yaparak yaşayarak öğrenme sürecini destekleme”, “sosyal öğrenme sürecini destekleme” ve “iletişim becerisini geliştirme”; öğretmen adaylarına göre “yaparak yaşayarak öğrenme sürecini destekleme”, “sosyal öğrenme sürecini destekleme” ve “bağımsız düşünme yeteneğini geliştirme” açılarından önemlidir.

Tablo 1. Okul Öncesi Eğitimde Drama Etkinliklerine Yer Vermenin Önemi

Tema	Alt Tema	Kodlar	1 (f)*	2 (f)*
Drama Etkinliklerinin Önemi	Yaparak Yaşayarak Öğrenme Sürecini Destekleme	Aktif olarak katılma	6	5
		Sürece katılma	4	4
		Yaşantı deneyimleme	2	4
		Kendisi yapma	1	1
	Sosyal Öğrenme Sürecini Destekleme	Aktif öğrenme	1	1
		Akranları izleme	4	5
		Gözlemleme	3	3
		Taklit etme	2	3
	İletişim Becerisini Geliştirme	Aynısını yapma	1	1
		İşbirliği	3	0
		İletişim	2	0
		Etkileşim	1	0
	Bağımsız Düşünme Yeteneğini Geliştirme	Farklı düşünme	0	2
		Planlamadan konuşma	0	1

* 1=Öğretmenler 2=Öğretmen Adayları

Tablo 1 incelendiğinde; görüşmeye katılan öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının çoğunluğu okul öncesi eğitimde drama etkinliklerine yer vermenin “yaparak yaşayarak öğrenme sürecini destekleme” açısından önemli olduğuna inanmaktadır.

Okul öncesi eğitimde drama etkinliklerine yer vermenin çocukların yaparak yaşayarak öğrenme sürecini desteklediğini belirten yanıtlar:

“Drama etkinlikleri çocukları öğrenmenin merkezine koyduğu için çocuklar deneyimleyerek aktif bir şekilde öğrenmektedir.” (Ö6)

“Çocuk drama yoluyla oyunlar oynayarak yaşantıları deneyimler ve öğrenme sürecine aktif şekilde katılır.” (ÖA5)

Okul öncesi eğitimde drama etkinliklerine yer vermenin çocukların sosyal öğrenme sürecini desteklediğini belirten yanıtlar:

“Çocuklar drama etkinliklerinde etrafı gözlemleyerek, akranlarının davranışlarını izleyerek, öğrenme süreçlerine katkıda bulunurlar.” (Ö13)

“Drama etkinlikleri çocukların etraflarında olup bitenleri taklit ederek içselleştirmeleri için en iyi öğrenme yoludur.” (ÖA20)

Okul öncesi eğitimde drama etkinliklerine yer vermenin çocukların iletişim becerilerini geliştirdiğini belirten yanıtlar:

“Çocuklar drama uygulamalarını arkadaşlarıyla birlikte gerçekleştirdikleri için aralarında muazzam bir işbirliği ve iletişim gerçekleşir.” (Ö19)

“Dramalar yoluyla çocuklar hem sözel hem de sözel olmayan şekilde birbirleriyle etkileşime geçerler.” (Ö27)

Okul öncesi eğitimde drama etkinliklerine yer vermenin çocukların bağımsız düşünme yeteneğini geliştirdiğini belirten yanıtlar:

“Drama uygulamalarında çocuklar bir metne bağlı kalmadıkları için düşünme becerileri oldukça gelişir.” (ÖA22)

“Canlandırma aşamasında her çocuk içinden geldiği gibi planlamadan davranır ve konuşur bu durum hem etkinliğe katılan çocukları hem de izleyen çocukları düşünce yönünden oldukça destekler.” (ÖA30)

Okul Öncesi Dönemde Drama Etkinliklerine Yer Vermenin Amacı

Yapılan görüşmelerden elde edilen veriler analiz edildiğinde okul öncesi dönemde drama etkinliklerine yer vermenin amacı öğretmenlere göre “soyut kavramları somutlaştırma”, “empati yeteneği geliştirme”, “hayal gücünü geliştirme” ve “manevi değerleri içselleştirme” iken; öğretmen adaylarına göre “soyut kavramları somutlaştırma”, “empati yeteneği geliştirme”, “hayal gücünü geliştirme” ve “problem çözme becerisi geliştirme”dir.

Tablo 2. Okul Öncesi Dönemde Drama Etkinliklerine Yer Vermenin Amacı

Tema	Alt Tema	Kodlar	1 (f)	2 (f)
Drama Etkinliklerinin Amacı	Soyut Kavramları Somutlaştırma	Soyut kelimeler	6	5
		Değerler	3	3
		Anlaşılması zor kelimeler	2	2
		Bilinmeyen kavramlar	1	0
	Empati Yeteneği Geliştirme	Duyguları fark etme	4	5
		Yaşantıları anlama	2	2
		Role bürünme	2	1
		Duygudaşlık	1	1
	Hayal Gücünü Geliştirme	Hayal gücü	4	3
		Hayal kurma	2	1
		Yaratıcılık	0	1
	Manevi Değerleri İçselleştirme	Değerleri algılama	2	0
		Değerleri benimsetme	1	0
	Problem Çözme Becerisi Geliştirme	Problemlerle karşılaşma	0	3
		Pratik çözüm üretme	0	2
Karar verme		0	1	

Tablo 2 incelendiğinde; okul öncesi dönemde drama etkinliklerine yer vermenin amacı konusunda öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının çoğunluğu “soyut kavramları somutlaştırma” şeklinde görüş bildirmişlerdir.

Okul öncesi dönemde drama etkinliklerine yer vermenin amacını soyut kavramları somutlaştırma olarak ifade eden yanıtlar:

“Genellikle okul öncesi öğretmenleri olarak değerler eğitiminde zorlanıyoruz, çünkü sorumluluk, iyilik gibi kelimeler çocuklar için anlaşılması gerçekten zor kavramlar ve biz bu kavramları en güzel dramalar yoluyla benimsetebiliyoruz.” (Ö4)

“Çocuklar bu dönemde soyut kavramları anlamlandıramadıkları için drama etkinlikleri yoluyla gerçekleşen öğrenmeler daha kalıcı oluyor.” (ÖA12)

Okul öncesi dönemde drama etkinliklerine yer vermenin amacını empati yeteneği geliştirme olarak ifade eden yanıtlar:

“Çocuklara kendini arkadaşının yerine koy bu durumda ne hissederdin demek yerine bir drama etkinliğinde çocuk o role büründüğünde aslında ne hissettiğinin de, duygularının da net olarak farkına varıyor.” (Ö15)

“Çocuklar özellikle engeli olan insanları anlamakta güçlük çekiyorlardı. Uyguladığımız bir drama etkinliğinde her çocuğun bir engeli vardı ve bu sayede çocuklar onların neler yaşadıklarını daha iyi anlayabildiler ve hissettiler. Bence duygudaşlık en etkili böyle geliyor.” (ÖA27)

Okul öncesi dönemde drama etkinliklerine yer vermenin amacını hayal gücünü geliştirme olarak ifade eden yanıtlar:

“Drama etkinlikleriyle çocuklar hayalini kurdukları birçok yaşantıyı deneyimleyebiliyorlar. Kimi zaman ormanda bir aslan oluyorlar, kimi zaman bir prenses, kimi zaman da bir çiftçi mesela. Çocukların hayal gücü de bu şekilde geliyor.” (Ö9)

“Sınıf içi drama uygulamalarımızı genellikle çocukların hayal gücü şekillendiriyor, ayrıca drama uygulamalarımız da çocukların hayal güçlerini geliştiriyor. Yirmi çocuk, yirmi değişik hayat ve yirmi bambaşka hayal demek.” (ÖA10)

Okul öncesi dönemde drama etkinliklerine yer vermenin amacını manevi değerleri içselleştirme olarak ifade eden yanıtlar:

“Drama uygulamaları yoluyla çocuklar merhamet, adalet, saygı, hoşgörü gibi manevi değerleri çok daha kolay algılayıp, benimseyebiliyorlar.” (Ö25)

“Hoşgörülü olmak, vicdanlı olmak gibi küçük yaşlarda kazandırılması gereken temel değerlerin okul öncesi dönemde dramalar yoluyla anlatılması küçük yaş grubu çocuklar için oldukça önemlidir.” (Ö30)

Okul öncesi dönemde drama etkinliklerine yer vermenin amacını problem çözme becerisi geliştirme olarak ifade eden yanıtlar:

“Çocukların drama etkinlikleri içerisinde yaşantılarında karşılaşılabilecekleri gerçek problem durumlarla yüz yüze gelmeleri onların problem çözme kapasitelerini geliştiriyor.” (ÖA14)

“Drama etkinliklerinde çocuklar öncelikle karar verme dolayısıyla da problemlere daha pratik çözümler bulabilme becerilerini geliştiriyorlar.” (ÖA24)

Okul Öncesi Dönem Drama Uygulamalarında Göz Önünde Bulundurulması Gereken En Önemli Koşul

Görüşmelerden elde edilen veriler analiz edildiğinde okul öncesi dönem drama uygulamalarında göz önünde bulundurulması gereken en önemli koşul öğretmenlere ve öğretmen adaylarına göre “bireysel farklılıklar”, “ilgi ve merak uyandıracak etkinlikler” ve “uygun çevre”dir.

Tablo 3. Okul Öncesi Dönem Drama Uygulamalarında Göz Önünde Bulundurulması Gereken En Önemli Koşul

Tema	Alt Tema	Kodlar	1 (f)	2 (f)
En Önemli Koşul	Bireysel Farklılıklar	Farklılık	9	7
		Yetenek/Beceri	5	5
		Karakter	2	1
		Başarı	1	1
	İlgi ve Merak Uyandıracak Etkinlikler	İlgi çekici	4	4
		Merak uyandıran	4	4
		Heyecan verici	0	2
	Uygun Çevre	Uygun araç gereç	2	3
		Fiziksel ortam	2	2
		Zengin materyal	1	1

Tablo 3 incelendiğinde; okul öncesi dönem drama uygulamalarında göz önünde bulundurulması gereken en önemli koşul görüşmeye katılan öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının çoğunluğuna göre “bireysel farklılıklar”dır.

Okul öncesi dönem drama uygulamalarında göz önünde bulundurulması gereken en önemli koşulu bireysel farklılıklar olarak ifade eden yanıtlar:

“Yalnızca drama değil uyguladığımız tüm etkinliklerde unutmamız gereken ön koşul her çocuğun parmak izi kadar birbirinden farklı olduğunu kabul etmektir.” (Ö1)

“Drama uygulamalarında öncelikle çocukların bireysel yeteneklerinin, başarılarının, karakterlerinin birbirinden farklılığını kabul etmeliyiz.” (ÖA3)

Okul öncesi dönem drama uygulamalarında göz önünde bulundurulması gereken en önemli koşulu ilgi ve merak uyandıracak etkinlikler olarak ifade eden yanıtlar:

“Drama uygulamalarının amacına ulaşabilmesinin en önemli ön koşulu çocukların ilgisini çekecek tarzda bir etkinlik olmasıdır.” (Ö12)

“Sınıf içi dramalar çocukların merak duygularını harekete geçiriyor ve çocuklar drama uygulamalarını izlemek ya da katılmak istiyorlarsa bu durum çok önemlidir.” (ÖA17)

Okul öncesi dönem drama uygulamalarında göz önünde bulundurulması gereken en önemli koşulu uygun çevre olarak ifade eden yanıtlar:

“Drama etkinliklerinin başarıyla uygulanabilmesi için gerekli araç gereçler kullanılarak düzenlenen fiziksel ortamlar oldukça etkilidir.” (Ö21)

“Hedef kazanımlar doğrultusunda araç, gereç ve materyallerle zenginleştirilmiş uygun ortamlar sağlanması drama uygulamalarının olmazsa olmazıdır.” (ÖA8)

Okul Öncesi Dönem Drama Eğitiminin En Çok Desteklediği Gelişim Alanı

Yapılan görüşmelerden elde edilen veriler analiz edildiğinde okul öncesi dönem drama eğitiminin en çok desteklediği gelişim alanı öğretmenlere göre “sosyal-duygusal gelişim”, “dil gelişimi” ve “bilişsel gelişim” iken; öğretmen adaylarına göre “dil gelişimi”, “sosyal-duygusal gelişim”, “bilişsel gelişim” ve “psikomotor gelişim”dir.

Tablo 4. Okul Öncesi Dönem Drama Eğitiminin En Çok Desteklediği Gelişim Alanı

Tema	Alt Tema	Kodlar	1 (f)	2 (f)
Gelişim Alanı	Sosyal-Duygusal Gelişim	Sosyal farkındalık	4	3
		Duygu paylaşımı	3	3
		Duygu farkındalığı	2	2
		Özsaygı	1	1
		İletişim kurma	1	1
		Özgüven	1	0
	Dil Gelişimi	Konuşma/Cevap verme	4	5
		Dinleme	4	3
		İletişim becerisi	1	3
		Ses tonu ayarlama	1	2
	Bilişsel Gelişim	Problemi fark etme	4	3
		Çözüm bulma	2	1
		Fikir üretme	1	1
		Planlı düşünme	1	0
Psikomotor Gelişim	Fiziksel Koordinasyon	0	1	
	Vücut dili	0	1	

Tablo 4 incelendiğinde; okul öncesi dönem drama eğitiminin en çok desteklediği gelişim alanı katılan öğretmenlerin çoğunluğuna göre “sosyal-duygusal gelişim” ve öğretmen adaylarının çoğunluğuna göre “dil gelişimi”dir.

Okul öncesi dönem drama eğitiminin en çok desteklediği gelişim alanını sosyal-duygusal gelişim olarak ifade eden yanıtlar:

“Drama etkinlikleriyle çocukların sosyal farkındalığı artar, özsaygısı gelişir, duygularının farkına varır ve kendine güveni artar.” (Ö7)

“Sınıf içi dramalar yoluyla çocuk duygularını arkadaşlarıyla paylaşır ve arkadaşlarının da duygularını anlamaya çalışır, ayrıca grup içerisinde işbirliği, paylaşım, dayanışma gibi iletişim yollarını öğrenir.” (ÖA15)

Okul öncesi dönem drama eğitiminin en çok desteklediği gelişim alanını dil gelişimi olarak ifade eden yanıtlar:

“Drama etkinlikleri yoluyla çocuklar kendi aralarında konuşurlar, ses tonlarını ayarlamayı öğrenirler, birbirlerinin ifadelerini dinleyip cevap verirler.” (Ö10)

“Sınıf içi drama etkinlikleri yoluyla çocukların konuşması akıcılık kazanır, bu sayede iletişim becerileri gelişir.” (ÖA7)

Okul öncesi dönem drama eğitiminin en çok desteklediği gelişim alanını bilişsel gelişim olarak ifade eden yanıtlar:

“Çocuklar dramalar esnasında farklı durumlara farklı çözüm yolları üretirler, zihinlerinden geçen fikirleri yaşantıları haline getirirler.” (Ö18)

“Çocuklar dramalar vasıtasıyla gerçek hayatta var olan problemlerin farkına varırlar ve bunlara çözüm yolu üretmeye çalışırlar, bu yolla drama çocuklarda planlı düşünme gelişimini de destekler.” (ÖA25)

Okul öncesi dönem drama eğitiminin en çok desteklediği gelişim alanını psikomotor gelişim olarak ifade eden yanıtlar:

“Çocuklar drama etkinliklerinde düşüncelerini her zaman sözel olarak ifade etmeyebilirler; bazen de vücut dillerini kullanarak dansla ya da hareketle düşüncelerini ortaya koyarlar.” (ÖA1)

“Çocukların ısındırma ve canlandırma aşamalarında kullandıkları oyunlar ve hareketler vasıtasıyla fiziksel koordinasyonları gelişim gösterir.” (ÖA29)

Okul Öncesi Drama Etkinliklerinde En Çok Tercih Edilen Teknikler

Görüşmelerden elde edilen veriler analiz edildiğinde okul öncesi dönemde en çok tercih edilen drama tekniği öğretmenlere göre “rol oynama”, “hikâye canlandırma” ve “kukla draması” iken, öğretmen adaylarına göre “rol oynama”, “hikâye canlandırma”, “kukla draması”, “doğaçlama” ve “pandomim”dir.

Tablo 5. Okul Öncesi Drama Etkinliklerinde En Çok Tercih Edilen Teknikler

Tema	Alt Tema	Kodlar	1 (f)	2 (f)
Tercih Edilen Teknikler	Rol Oynama	Rol yapma	9	4
		Karakter canlandırma	5	2
		Duyguları anlama	3	1
		Duyguları ifade etme	2	1
	Hikâye Canlandırma	Hikâye/Masal okuma	4	7
		Canlandırma	2	5
		Hikâye anlatımı	1	3
	Kukla Draması	El kuklası	2	1
		Parmak kuklası	1	1
		Düşüncelerini ifade etme	1	1
	Doğaçlama	Doğal canlandırma	0	1
		Kendi ifadeleriyle canlandırma	0	1
	Pandomim	Sessiz sinema	0	1
		Konuşmadan bedenle canlandırma	0	1

Tablo 5 incelendiğinde; okul öncesi drama etkinliklerinde en çok tercih edilen teknik görüşmeye katılan öğretmenlerin çoğunluğuna göre “rol oynama”, öğretmen adaylarının çoğunluğuna göre ise “hikâye canlandırma”dır.

Okul öncesi drama etkinliklerinde en çok tercih edilen tekniği rol oynama olarak ifade eden yanıtlar:

“Drama etkinliklerinde çocukların empati becerilerini geliştirmenin en etkili ve en tercih edilen yolu hiç şüphesiz ki rol yapmadır.” (Ö8)

Rol yapma ile etkinlikte bir karakterin özellikleri ve duyguları canlandırıldığı için çocuklar insanlar arası ilişki ve iletişimleri daha iyi anlamış ve anlamlandırmış olurlar.” (ÖA16)

Okul öncesi drama etkinliklerinde en çok tercih edilen tekniği hikâye canlandırma olarak ifade eden yanıtlar:

“Seçilen bir hikâye ya da masalın okunduktan sonra canlandırılması sınıfta sıklıkla uyguladığım bir yöntem.” (Ö3)

“Çocuklara genellikle değer kazanımına yönelik olarak belirlediğim değeri konu alan bir hikâye okuyorum ve çocuklar sözlü ifadelerle ve hareketlerle hikâyeyi canlandırırlar.” (ÖA13)

Okul öncesi drama etkinliklerinde en çok tercih edilen tekniği kukla draması olarak ifade eden yanıtlar:

“Grup çerisinde konuşmaktan ve kendini ifade etmekten çekinen çocuklar el ve parmak kuklalarıyla kendilerini çok daha rahat ifade edebiliyorlar.” (Ö11)

“Çocuklarımın her birinin elinde bir kukla dolayısıyla canlandıracağı bir karakteri oluyor. Durum böyle olunca tüm çocuklarım etkinliklere muhakkak katılmış oluyor; duygu ve düşüncelerini rahatça ifade edebiliyorlar.” (ÖA19)

Okul öncesi drama etkinliklerinde en çok tercih edilen tekniği doğaçlama olarak ifade eden yanıtlar:

“Drama etkinliğinde üzerinde durduğumuz konu ile ilgili kavramsal bir açıklamadan sonra çocuklarım kendi ifade tarzlarıyla canlandırmalar yaptıkları zaman hem çok mutlu oluyorlar hem de kendilerini daha özgür ve özgüvenli hissediyorlar.” (ÖA2)

“Öğrencilerim canlandıracakları olay, durum ya da karakterle ilgili içeriklerden geldiği gibi doğal canlandırmalar yaptıkları ve duygularını yansıttıkları için iç yaşantılarını da ortaya koyarlar ve onlarla ilgili çok daha detaylı bilgiler edinebildiğim için doğaçlama tekniğini çok sık tercih ederim.” (ÖA26)

Okul öncesi drama etkinliklerinde en çok tercih edilen tekniği pandomim olarak ifade eden yanıtlar:

“Birçok konuda ama özellikle mesleklerden bahsettikten sonra öğrencilerimin beden dillerini kullanarak konuşmadan birbirlerine hayalini kurdukları mesleği anlatmaları oldukça keyifli oluyor ve çok eğleniyorlar.” (ÖA11)

“Öğrencilerim için sessiz sinema etkinliği en keyif aldıkları etkinlik türü, asla sıkılmıyorlar bu yüzden drama uygulamalarımnda sık sık yer veriyorum.” (ÖA21)

Okul Öncesi Dönemde Uygulanan Drama Etkinliklerinde En Önemli Aşama

Görüşmelerden elde edilen veriler analiz edildiğinde okul öncesi dönemde uygulanan drama etkinliklerinde en önemli aşama öğretmenlere göre “değerlendirme” ve “canlandırma” iken; öğretmen adaylarına göre “değerlendirme” ve “ısınma”dır.

Tablo 6. Okul Öncesi Dönemde Uygulanan Drama Etkinliklerinde En Önemli Aşama

Tema	Alt Tema	Kodlar	1 (f)	2 (f)
En Önemli Aşama	Değerlendirme	Duyguların paylaşımı	8	10
		Deneyimlerin anlatımı	6	7
		Öğrenilenlerin aktarımı	5	6
	Canlandırma	Çıkarılan sonuçlar	2	1
		Doğaçlama	3	0
		Pantomim	3	0
		Dramatizasyon	2	0
		Rol oynama	1	0
	Isınma	Hareket çalışmaları	0	3
		Oyunlar	0	2
		Hazırlık çalışmaları	0	1

Tablo 6 incelendiğinde; okul öncesi dönemde uygulanan drama etkinliklerinde en önemli aşama öğretmen ve öğretmen adaylarının çoğunluğuna göre “değerlendirme”dir.

Okul öncesi dönemde uygulanan drama etkinliklerinde en önemli aşamanın değerlendirme olduğunu belirten yanıtlar:

“Değerlendirme aşamasında çocuklar drama etkinliğinde ne hissettiklerini, ne deneyimlediklerini açık yüreklilikle anlatırlar ve böylece bizler onların iç dünyalarına bir yolculuk yapabiliriz.” (Ö2)

“Çocuklarla yapılan değerlendirmeler biz eğitimcilere sonraki drama etkinliklerinin planlanması ve uygulanması aşamalarında ışık tutar; bunun yanı sıra çocukların deneyimlerini ve öğrendiklerini değerlendirme yapabilme becerileri de gelişir.” (ÖA9)

Okul öncesi dönemde uygulanan drama etkinliklerinde en önemli aşamanın canlandırma olduğunu belirten yanıtlar:

“Doğaçlamalarla, sözsüz oyunlarla yaratıcılığın en ön plana çıktığı aşama olduğu için çok önemlidir.” (Ö14)

“Yaptıkları hikâye dramatizasyonlarında çocuklar hayal güçlerini özgürce kullandıkları için etkili ve önemli aşamanın canlandırma olduğunu düşünüyorum.” (Ö17)

Okul öncesi dönemde uygulanan drama etkinliklerinde en önemli aşamanın ısınma olduğunu belirten yanıtlar:

“Daha çok hareket çalışmalarına yönelik oyunlardan oluştuğu ve çocukları drama etkinliğine konsantre ettiği için ısınma aşaması drama uygulamalarının olmazsa olmazıdır.” (ÖA6)

“Tüm çocukların drama etkinliğine birlikte ve istekle katılabilmeleri için anlaştıkları, kaynaştıkları oyunları içeren ısınma çalışmaları çok önemlidir.” (ÖA28)

Okul Öncesi Dönemde Uygulanan Drama Etkinliklerinde Karşılaşılan Zorluklar

Yapılan görüşmelerden elde edilen veriler analiz edildiğinde okul öncesi dönemde uygulanan drama etkinliklerinde karşılaşılan zorluklar öğretmenlere ve öğretmen adaylarına göre “çocukların performans farklılığı”, “konuları drama tekniklerine uyarlama güçlüğü”, “tüm drama aşamalarını uygulama güçlüğü” ve “öğrenci sayısının fazlalığı”dır.

Tablo 7. Okul Öncesi Dönemde Uygulanan Drama Etkinliklerinde Karşılaşılan Zorluklar

Tema	Alt Tema	Kodlar	1 (f)	2 (f)
Karşılaşılan Zorluklar	Çocukların Performans Farklılığı	Hayal Gücü	5	5
		Yaratıcılık	3	4
		Rol yapma yeteneği	2	3
		İlgi duyma	2	2
		Gönüllülük	1	1
	Konuları Drama Tekniklerine Uyarlama Güçlüğü	Drama tekniği seçimi	5	4
		Konu-teknik uyumu	2	4
	Tüm Drama Aşamalarını Uygulama Güçlüğü	Çocukların sıkılması	3	2
		Vakit yetersizliği	2	2
		Çocukların etkinliklere konsantre olamaması	1	1
	Öğrenci Sayısının Fazlalığı	Tüm öğrencilerin etkinliğe katılımı	3	1
		Sınıf içi uyumsuzluk	1	1

Tablo 7 incelendiğinde; okul öncesi dönemde uygulanan drama etkinliklerinde karşılaşılan zorluk öğretmen ve öğretmen adaylarının çoğunluğuna göre “çocukların performans farklılığı”dır.

Okul öncesi dönemde uygulanan drama etkinliklerinde karşılaşılan zorluğu çocukların performans farklılığı olarak belirten yanıtlar:

“Her çocuğun yaratıcılığı ve hayal gücü farklı düzeyde olduğu için hepsinin drama etkinliğine eşit düzeyde katkı sağlamasını bekleyemeyiz.” (Ö20)

“Drama etkinliklerine bazı çocuklar çok keyif alarak katılırken bazıları da gönülsüz bir şekilde katılmaktadır.” (ÖA18)

Okul öncesi dönemde uygulanan drama etkinliklerinde karşılaşılan zorluğu konuları drama tekniklerine uyarlama güçlüğü olarak belirten yanıtlar:

“Bazen verilmek istenen konu okul öncesi drama tekniklerine uygun olmayabiliyor.” (Ö5)

“Her durumda her drama tekniği kullanılamayacağı için konu seçimiyle drama tekniğinin seçimi birlikte yürütülmelidir.” (ÖA18)

Okul öncesi dönemde uygulanan drama etkinliklerinde karşılaşılan zorluğu tüm drama aşamalarını uygulama güçlüğü olarak belirten yanıtlar:

“Okul öncesi çocukları çabuk sıkıldıkları için bazen dramanın tüm aşamalarını tamamlayamıyorum.” (Ö22)

“Genellikle harekete yönelik bir oyunla ısındırma yaptırıyorum ve canlandırma aşamasında sıkılıyorlar. Bu yüzden genellikle değerlendirme yapamıyorum.” (ÖA13)

Okul öncesi dönemde uygulanan drama etkinliklerinde karşılaşılan zorluğu öğrenci sayısının fazlalığı olarak belirten yanıtlar:

“Sınıfımda 26 çocuk var, tüm çocukların ortak olarak katıldığı bir drama etkinliğini hayata geçirmek neredeyse imkânsız.” (Ö29)

“Çocukların tümünü drama etkinliğine katmaya çalıştığım zaman genellikle uyumsuzluklar ortaya çıkıyor ve drama uygulamasının etkililiği azalıyor.” (ÖA24)

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Görev yapan okul öncesi öğretmenlerinin ve üniversite son sınıfta öğrenim gören öğretmen adaylarının okul öncesi dönemde uygulanan drama etkinliklerine ilişkin görüşlerini değerlendirme amacına yönelik olarak araştırma kapsamında belirlenen sorulara öğretmenler ve öğretmen adayları tarafından verilen yanıtlar alan yazın ışığında tartışılmıştır. Drama etkinlikleri, çocukların hayata uyum sağlamaları için gerekli olan yaşam becerilerini kazanabilmeleri konusunda onları destekler, bu sayede çocuklar öğrendikleri birçok şeyi uygulama fırsatı bulur ve hem kendilerini hem de çevrelerini tanırlar (Jindal-Snape, Vettrano, Lawson ve McDuff, 2011; Kerekes ve King, 2010; Koç ve Dikici, 2003; Köksal Akyol, 2003; O'Neil ve Lambert, 1990; Pinciotti, 1993). Öğretmenler ve öğretmen adayları okul öncesi eğitimde drama etkinliklerine yer vermenin “yaparak yaşayarak öğrenme sürecini destekleme” ve “sosyal öğrenme sürecini destekleme” açısından önemli olduğunu belirtmişlerdir. Bunun yanı sıra öğretmenler “iletişim becerisini geliştirme”; öğretmen adayları ise “bağımsız düşünme yeteneğini geliştirme” konularında da drama etkinliklerinin önemli olduğunu vurgulamışlardır. Öğretmenler ve öğretmen adayları drama etkinliklerini bir nevi oyun etkinliği gibi algıladıklarını ifade ettikleri için sınıflarında sıklıkla drama etkinliklerine yer verdiklerini belirtmişlerdir. Okul öncesi öğretmenleri ve öğretmen adayları drama etkinlikleri yoluyla çocukların öğrenme sürecine aktif olarak katılmalarını sağlamaktadır. Ayrıca çocuklar akranlarını gözlemleyerek öğrenme süreçlerini daha da anlamlı hale getirmektedirler. Hâlihazırda görev yapan okul öncesi öğretmenleri çocukların okul öncesi eğitim kurumlarına başlamadan önce akranlarıyla ve yetişkinlerle olan iletişimlerinin oldukça sınırlı olduğunu, eğitim kurumlarına başladıktan sonra drama etkinlikleri vasıtasıyla çocukların arkadaşlarıyla etkileşim içerisinde bulunarak iletişim becerilerini geliştirdiklerini belirtmişlerdir. Öğretmen adayları ise uygulama sınıflarında drama etkinlikleri sırasında çocukların fikirlerini özgürce ifade etmelerinin onların bağımsız düşünme becerilerini geliştirdiğini ifade etmişlerdir. Okul öncesi öğretmenleri ve öğretmen adayları drama etkinliklerinin önemi noktasında temel olarak benzer görüşlere sahiptirler.

Okul öncesi dönemde drama etkinliklerine yer vermenin amacını öğretmenler ve öğretmen adayları “soyut kavramları somutlaştırma”, “empati yeteneği geliştirme”, “hayal gücünü geliştirme” olarak açıklamaktadırlar. Bunun yanı sıra drama etkinliklerinin amacını bazı öğretmenler “manevi değerleri içselleştirme”; bazı öğretmen adayları ise “problem çözme becerisini geliştirme” olarak belirtmişlerdir. Drama etkinlikleri; çocukların hayal güçlerini, yaratıcılıklarını, problem çözme, empati ve iletişim becerilerini geliştirmeye imkân tanır (Başçı ve Gündoğdu, 2011; Köksal Akyol ve Hamamcı, 2007; Özyürek, 2013; Peter, 2003; Turner vd., 2004). Bu durumun bilincinde oldukları için hem öğretmenlerin hem de öğretmen adaylarının sınıflarında drama etkinliklerine sıklıkla yer verdikleri düşünülebilir. Okul öncesi öğretmenleri ve öğretmen adayları drama etkinliklerinin amacına yönelik ortak görüşlere sahiptirler. Ancak drama etkinliklerinin en çok sosyal-duygusal gelişimi desteklediğini savunan öğretmenler bu etkinliklerle çocuklara değerlerin kazandırılabilceğini, drama etkinliklerinin en çok bilişsel gelişimi desteklediğine inanan öğretmen adayları ise bu etkinliklerle çocukların sorun çözme becerilerinin geliştiğini ifade etmişlerdir. Çocuklar drama uygulamalarında karşılaştıkları problemleri çözerek hayata etkili bir şekilde hazırlanabilirler (Brown ve Pleydell, 1999).

Okul öncesi dönem drama uygulamalarında göz önünde bulundurulması gereken en önemli koşulu hem öğretmenler hem de öğretmen adayları “bireysel farklılıklar”, “ilgi ve merak uyandıracak

etkinlikler” ve “uygun çevre” olarak sıralamışlardır. Öğretmen ve öğretmen adayları her çocuğun farklı gelişim gösterdiğini, farklı ilgi ve ihtiyaçlara sahip olduğunu bildikleri için drama uygulamalarında çocukların özellikle bireysel farklılıklarına dikkat edilmesi ve ilgi-merak uyandıracak etkinliklere yer verilmesi gerektiğini ifade ettikleri düşünülebilir. Drama uygulamaları sırasında öğretmenler rahat ve samimi ortamlar oluşturarak çocukların gelişim özelliklerini, ilgi, istek ve yeteneklerini kolayca keşfedebilir (Başçı ve Gündoğdu, 2011; McCaslin, 1984). Dalbudak ve Akyol Köksal (2008) araştırmalarında okul öncesi öğretmenlerinin drama etkinliği planlanırken bireysel farklılıklara, çocukların ilgi ve ihtiyaçlarına, fiziksel koşullara ve materyallere; Aysan, Gürşimşek, Bilen, Yıldız ve Tünel (2004) ise çalışmalarında okul öncesi öğretmenlerinin çocukların gelişim özelliklerine, yaratıcılıklarına, drama öğelerine ve ortama dikkat edilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir.

Drama; çocukların sosyal duygusal gelişimlerini, bilişsel gelişimlerini, yaratıcılık ve estetik becerilerini desteklemek, başkalarıyla sağlıklı iletişim kurabilen, işbirliği yapabilen, toplumsal değerlerin gelişimini destekleyen bireyler olabilmeleri için kullanılacak özel öğretim yöntemlerinden biridir. Drama ayrıca ifade becerisinin gelişiminde de çok etkilidir (Başçı ve Gündoğdu, 2011; Can Yaşar ve Aral, 2011; Ceylan, 2013; Dalbudak ve Akyol Köksal, 2008; Fleming, Merrell ve Tymms, 2004; Gönen ve Uyar Dalkılıç, 2002; Hendy ve Toon, 2001; Jackson, 1997; Kaf, 2000; Kandır, 2003; Mages, 2006; Metin, 1999; Rances, 2005). Okul öncesi dönem drama eğitiminin en çok desteklediği gelişim alanını öğretmenler “sosyal-duygusal gelişim”, “dil gelişimi” ve “bilişsel gelişim” olarak sıralarken; öğretmen adayları ise “dil gelişimi”, “sosyal-duygusal gelişim”, “bilişsel gelişim” ve “psikomotor gelişim” olarak sıralamışlardır. Drama uygulamaları, öğretmenlere göre çocukların en çok sosyal-duygusal gelişimlerini; öğretmen adaylarına göre ise dil gelişimlerini desteklemektedir. Öğretmenlerin çoğunluğunun okul öncesi eğitim kurumuna başlayan çocuklarda genellikle sosyalleşme problemleri gözlemlediklerini ve çocukların drama uygulamaları vasıtasıyla desteklenmeleri gerektiğini ifade etmeleri; ayrıca öğretmen adaylarının okul öncesi eğitim kurumuna başlayan çocukların aileleriyle yoğun bir etkileşim içerisinde bulunmamaları sebebiyle dil gelişimlerinde ciddi problemler yaşadıklarını belirtmeleri bu durumun sebebi olarak düşünülebilir. Öğretmen adaylarının, öğretmenlerden farklı olarak drama etkinliklerinin çocukların psikomotor gelişimlerini de çok olumlu yönde desteklediğini gözlemlediklerini ifade etmeleri de önemli bir bulgudur.

Drama sürecinde ulaşılmaya hedeflenen amaca yönelik olarak kullanılan birçok teknik vardır. Bu tekniklerden en yaygın olarak kullanılanlar; rol oynama, pandomim, doğaçlama, parmak oyunu, taklidi oyun, hayali oyun, rol değiştirme, kukla draması, hikaye canlandırma ve müzikle dramadır (Çalışkan ve Karadağ, 2014; Karadağ, 2001; Nuhoğlu ve Çakmakçı, 2007; Önder, 2016). Okul öncesi öğretmenlerinin ve öğretmen adaylarının dramayı etkili bir öğretim yöntemi olarak kullanabilmeleri çok önemlidir (Başçı ve Gündoğdu, 2011; Önder, 2013). Okul öncesi drama etkinliklerinde en çok tercih edilen teknik öğretmenlere ve öğretmen adaylarına göre “rol oynama”, “hikaye canlandırma” ve “kukla draması”dır. Ayrıca öğretmen adayları “doğaçlama” ve “pandomim” tekniklerini de tercih ettiklerini ifade etmişlerdir. Öğretmen adaylarının öğretmenlerden daha fazla teknik kullandıklarını belirtmeleri, üniversitede öğrendikleri yeni teorik bilgileri uygulama sınıflarında kullanarak pratik yapmayı tercih etmeleriyle açıklanabilir. Hem öğretmenler hem de öğretmen adayları drama tekniği olarak sıklıkla rol oynamayı tercih etme sebeplerini çocukların verilen rolleri daha kolay benimsemeleri ve bu rollere uygun davranmaları şeklinde açıklamışlardır. Dalbudak ve Akyol Köksal (2008), çalışmalarında benzer bir sonuca ulaşarak okul öncesi öğretmenlerinin en sık

kullandıkları teknikleri rol alma, canlandırma, öyküleme, doğaçlama, pandomim ve dramatizasyon olarak sıralamışlardır.

Okul öncesi dönemde uygulanan drama etkinliklerinde en önemli aşama öğretmen ve öğretmen adaylarının çoğunluğuna göre “değerlendirme”dir. Bunun yanı sıra bazı öğretmenler “canlandırma”; bazı öğretmen adayları ise “ısınma” aşamalarını en önemli aşama olarak belirtmişlerdir. Öğretmenler ve öğretmen adayları uygulanan drama etkinliğiyle amaca ulaşmış ve ulaşamadıklarını değerlendirme aşamasında anlayabildiklerini vurgulamışlardır. Değerlendirmenin en önemli aşama olduğunu belirten öğretmen ve öğretmen adaylarının çıkış noktasının bu fikir olduğu düşünülebilir. Yapılan görüşmelerde en önemli aşamanın canlandırma olduğunu belirten öğretmenler uygulanan drama etkinliğiyle çocukların birçok gelişim alanının desteklendiğini vurgulamışlardır. Isınma aşamasının önemini vurgulayan öğretmen adayları ise çocukların bu aşamada çeşitli oyunlarla canlandırma aşamasına motive olduklarını belirtmişlerdir. Ömeroğlu, Ersoy ve Turla, (2004), çalışmalarında okul öncesi öğretmenlerinin çoğunluğunun drama uygulamalarının sonunda değerlendirme aşamasına yer verdiklerini ifade etmişlerdir. Bu çalışmanın bulguları araştırma bulgularıyla tutarlılık göstermektedir. Ancak Dalbudak ve Akyol Köksal (2008), çalışmalarında okul öncesi öğretmenlerinin çoğunluğunun tüm drama aşamalarını kullandıklarını belirterek araştırmaya katılan diğer okul öncesi öğretmenlerinin drama etkinliğinde sırası ile yalnızca canlandırma, yalnızca ısınma ve yalnızca değerlendirme aşamalarını kullandıklarını belirtmişlerdir.

Okul öncesi dönemde uygulanan drama etkinliklerinde karşılaşılan zorlukları hem öğretmenler hem de öğretmen adayları “çocukların performans farklılığı”, “konuları drama tekniklerine uyarlama güçlüğü”, “tüm drama aşamalarını uygulama güçlüğü” ve “öğrenci sayısının fazlalığı” olarak ifade etmişlerdir. Okul öncesi öğretmenlerinin ve öğretmen adaylarının çoğunluğu drama uygulamalarında en çok bireysel performans farklılıklarından kaynaklanan zorluklarla karşılaştıklarına vurgu yapmışlardır. Bu durumun çocukların hayal gücü, yaratıcılık, rol yapma gibi bireysel yetenek farklılıklarından kaynaklandığını ifade etmişlerdir. Ayrıca öğretmen ve öğretmen adaylarının her konunun, kavramın drama yöntemiyle çocuklara aktarılamayacağını ve farklı aşamalara uyarlanamayacağını ifade etmeleri, çocuk sayısının fazlalığını sorun olarak tanımlamaları öğretmen ve öğretmen adaylarının drama uygulamalarında desteklenmeye ihtiyaç duyduklarını ortaya koymaktadır. Güven, Ahi, Tan ve Karabulut (2013), araştırmalarında okul öncesi öğretmenlerinin drama uygulamalarında karşılaştıkları sorunları; sınıf mevcudunun fazlalığı, dikkat dağınıklığı, materyal eksikliği, aile katılımının yetersizliği, çocuğun kendini ifade edememesi, süre yetersizliği, kaynaştırma öğrencisinin olması, öğretmen yetersizliği ve çocukların hazırbulunuşluk düzeylerinin düşüklüğü olarak sıraladıklarını belirtmişlerdir. Bahsedilen sorunlardan hareketle drama uygulamaları en fazla 10-12 kişilik gruplarla yapılmalı ve grubu oluşturan çocukların yaşları, gelişim düzeyleri ve bireysel özellikleri önceden tespit edilerek drama etkinlikleri belirlenmelidir (Aral vd., 2007; Köksal Akyol, 2003; MEB, 2014).

Erdem, Aydos ve Gönen (2017) çalışmalarında öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının ortak noktalarda bulduklarını; ancak, okul öncesi öğretmenlerinin deneyim sürelerinin uzunluğu ve aldıkları hizmet içi eğitimler yoluyla geliştirdikleri yetkinlikleri nedeni ile anlatımlarında daha fazla detaya yer verdiklerini belirtmişlerdir. Gürol (2002) ve Yönel (2004) yaptıkları çalışmalarda daha deneyimli öğretmenlerin sınıflarında daha fazla drama uygulamalarına yer verdikleri sonucuna ulaşmışlardır. Köğçe ve Aykaç (2017) okul öncesi öğretmenlerinin drama yöntemini sıklıkla

kullandıkları, yaratıcı drama yönteminin öğrencilerin öğrenmesine sağlayacağı katkılar konusunda bilinç durumlarının yüksek olduğu fakat uygulamada bazı eksiklerinin olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Sonuç olarak okul öncesi dönemde drama etkinliklerine yönelik olarak okul öncesi öğretmenlerinin ve öğretmen adaylarının görüşlerinin belirlendiği bu çalışma genel olarak alan yazınla tutarlı bulgular içermektedir. Hem öğretmenlerin hem de öğretmen adaylarının okul öncesi dönemde uygulanan drama etkinliklerine yönelik bilgi sahibi oldukları tespit edilmiştir ancak öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının sınıf içi drama uygulamaları için daha fazla fırsata ve deneyim kazanmaya ihtiyaç duydukları söylenebilir.

Ulaşılan sonuçlar doğrultusunda şu önerilerde bulunulabilir;

- Okul öncesi öğretmenlerinin sınıflarında drama etkinliklerine daha sıklıkla yer verebilmeleri amacıyla hizmet içi eğitim seminerleri düzenlenerek uygulamalar yoluyla öğretmenler desteklenebilir.
- Okul öncesi öğretmen adaylarının yeterliliklerini artırmak amacıyla üniversitedeki drama derslerinin teorikten çok uygulamaya yönelik olması sağlanabilir.
- Üniversitelerde drama derslerini yürüten öğretim elemanlarının seminer ve atölye çalışmalarına katılarak güncel bilgileri takip etmeleri, bu bilgileri öğretmen adaylarıyla paylaşarak onları uygulama sınıflarında drama etkinliklerine daha yoğun bir şekilde yer vermeleri konusunda desteklemeleri sağlanabilir.
- Nitel ve nicel yöntemlerin bir arada kullanıldığı araştırmalarla okul öncesi öğretmenlerinin ve öğretmen adaylarının okul öncesi eğitim kurumlarında uyguladıkları drama etkinliklerine ilişkin görüşleri daha ayrıntılı bir şekilde incelenebilir.
- Drama etkinliklerinin okul öncesi eğitim kurumlarında uygulanmasına yönelik farklı örneklem grupları üzerinde deneysel çalışmalar yapılabilir.

Kaynakça

- Adıgüzel, Ö. (2011). Okul öncesinde dramaya giriş. A. Öztürk (Ed.), *Okulöncesinde drama* içinde (ss.1-15). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Adıgüzel, Ö. (2015). *Eğitimde yaratıcı drama*. Ankara: Pegem Akademi.
- Aral, N., Köksal Akyol, A. ve Can-Yaşar, M. (2007). *Okul öncesi dönemde drama etkinlikleri*. Ankara: Oluşum Yayıncılık.
- Arieli, B. (2007). *The integration of creative drama into science teaching*. Unpublished doctoral dissertation, Kansas State University, Manhattan, Kansas.
- Aslan, N. (1997). Eğitimde alternatif bir yöntem: Yaratıcı drama. *Oluşum Tiyatrosu Ve Drama Atölyesi Üç Aylık Yayını, 1*, 2-9.
- Aysan, F., Gürşimşek, I., Bilen, S., Yıldız, V. ve Türnüklü, A. (2004). Öğretmen adaylarının okul öncesi sanat etkinliklerine ve kendi yeterliklerine ilişkin görüşleri. *Erken Çocukluk Eğitiminde Sanat Sempozyumu* içinde (ss.39-59). İstanbul: Morpa Kültür Yayınları Ltd.
- Başçı, Z. ve Gündoğdu, K. (2011). Öğretmen adaylarının drama dersine ilişkin tutumları ve görüşleri: Atatürk Üniversitesi örneği. *İlköğretim Online*, 10 (2), 454-467.
- Brewer, J. A. (2007). *Introduction to early childhood education: Preschool through primary grades*. Boston-U.S.A.: Pearson Education, Inc.
- Brown, V. ve Pleydell, S. (1999). *The dramatic difference: Drama in the preschool and kindergarten classroom*. Portsmouth, NH: Heinemann.
- Büyüköztürk, Ş. (2009). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak K. E., Akgün Ö. E, Karadeniz Ş. ve Demirel, F. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Can Yaşar, M. ve Aral, N. (2011). Türkiye’de okul öncesinde drama alanında yapılan lisansüstü tezlerin incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 11(22)*, 70-90.
- Ceylan, Ş. Y. (2013). Dramatik etkinlikler ve dramanın çocuğun gelişimindeki yeri. E. Ömeroğlu (Ed.) *Okul öncesi eğitimde dramatik etkinliklerden dramaya teoriden uygulamaya* içinde. (s. 17-43). Ankara: Eğiten Kitap Yayıncılık.
- Creswell, J. W. (2007). *Qualitative inquiry & Research design: Choosing among five traditions*. California: SAGE.
- Creswell, J. W. (2012). *Educational research*. Boston: Pearson.
- Çalışkan, N. ve Karadağ, E. (2014). *Eğitimde drama: Teorik temelleri ve uygulama örnekleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Çepni, S. (2012). *Araştırma ve proje çalışmalarına giriş*. Trabzon: Celepler Matbaacılık.
- Dalbudak, Z. ve Akyol Köksal, A. (2008). Anaokulu öğretmenlerinin eğitim programlarında drama etkinliklerine yer verme durumlarının incelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 17(1)*, 169-188.
- Ekiz, D. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Erdem A. Ü, Aydos, H. ve Gönen, M. (2017). Okul öncesi eğitim ortamlarında yaratıcı drama kullanımı: Öğretmenler ve öğretmen adayları perspektifinden bir inceleme. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi, 14(1)*, 409-424.
- Ersoy, A. F. (2016). Fenomenoloji. A. Saban ve A. Ersoy (Ed.), *Eğitimde nitel araştırma desenleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Fleming, M., Merrell, C. ve Tymms, P. (2004). The impact of drama on pupils’ language, mathematics, and attitude in two primary schools. *Research in Drama Education, 9(2)*, 177-197. doi: 10.1080/1356978042000255067
- Freeman, G. D., Sullivan, K. ve Fulton, C. R. (2003). Effects of creative drama on self-concept, social skills, and problem behavior. *Journal of Educational Research, 96 (3)*, 131-139. doi: 10.1080/00220670309598801

- Gönen, M. ve Uyar Dalkılıç, N. (2002). Çocuk eğitiminde drama: Yöntem ve uygulamalar. İstanbul: Epsilon Yayıncılık.
- Güneysu, S. (1991). Eğitimde drama. 7. *Okul Öncesi Eğitimi Geliştirme Semineri* (ss.84-88). Eskişehir: Ya-Pa Yayınları.
- Gürol, A. (2002). *Okul öncesi eğitim öğretmenleri ile okul öncesi öğretmen adaylarının eğitimde dramaya ilişkin kendilerini yeterli bulma düzeylerinin belirlenmesi*. Yayımlanmamış doktora tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.
- Güven, G., Ahi, B., Tan, S. ve Karabulut, R. (2013). Okul öncesi öğretmenlerinin kullandıkları öğretim yöntemleri hakkındaki görüşleri. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 34(1), 25-49.
- Heining, R. B. (1993). *Creative drama for the classroom teacher*. London: Prentice Hall.
- Hendrix, R., Eick C. ve Shannon, D. (2012). The integration of creative drama in an inquiry-based elementary program: The effect on student attitude and conceptual learning. *Journal of Science Teacher Education*, 23 (7), 823-846. doi: 10.1007/s10972-012-9292-1
- Hendy, L. ve Toon, L. (2001). *Supporting drama and imaginative play in the early years*. Philadelphia: Open University Press.
- Jackson, C. L. (1997). *Creative dramatics as an effective teaching strategy*. Master Thesis Project, University of Virginia. (ERIC Document Reproduction Service No. ED 461 127).
- Jindal-Snape, D., Vettrano, E., Lowson, A. ve McDuff, W. (2011). Using creative drama to facilitate primary-secondary transition. *Education 3-13: International Journal of Primary, Elementary and Early Years Education*, 39(4), 383-394. doi: 10.1080/03004271003727531
- Kaf, Ö. (2000). Hayat bilgisi dersinde bazı sosyal becerilerin kazandırılmasında yaratıcı drama yönteminin etkisi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(6), 173-184.
- Kandır, A. (2003). Yaratıcı dramanın okul öncesi eğitim programındaki yeri ve hedefleri. *Okul öncesi eğitimde drama* (ss.19-28) içinde. Ankara: Kök yayıncılık.
- Karadağ, A. (2001) *Okul öncesinde dramatik etkinlikler*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Karasar, N. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Kase-Polisini, J. ve Spector, B. (1992). Improvised drama: A tool for teaching science. *Youth Theatre Journal*, 7 (1), 15-19.
- Kerekes, J. ve Kathleen P. K. (2010). The king's carpet: Drama play in teacher education. *International Journal of Instruction*, 3(1), 39-60.
- Koç, M. ve Dikici H. (2003). Eğitimde dramanın bir yöntem olarak kullanılması. *İlköğretim-Online*, 2(1), 1-4.
- Köğçe, D. ve Aykaç, M. (2017). Matematik kazanımlarının öğretiminde okul öncesi öğretmenlerinin yaratıcı drama yöntemini kullanma durumlarının incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(3), 523-542. doi: 10.29299/kefad.2017.18.3.028
- Köksal Akyol, A. (2003). Drama ve dramanın önemi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 1(2), 179-190.
- Köksal Akyol, A. ve Hamamcı, Z. (2007). The effect of drama education on the level of empathetic skills of university students. *Bulgarian Journal of Science and Education Policy*, 1(1), 205- 215.
- Lichtman, M. (2006). *Qualitative research in education: A user's guide*. California: Sage Publications.
- Mages, W. (2006). Drama and imagination: A cognitive theory of drama's effect on narrative comprehension and narrative production. *Research in Drama Education: The Journal of Applied Theatre and Performance*, 11(3), 329-340. doi: 10.1080/13569780600900750
- Mantione, R. ve Smead, S. (2003). *Weaving through words: Using the arts to teach reading comprehension strategies*. Delaware: International Reading Association.
- McCaslin, N. (1984). *Creative drama in the primary grades*. London: Longman.
- McCaslin, N. (2006). *Creative drama in the classroom and beyond*. New York, NY: Pearson Education.
- M.E.B. (2013). *36-72 aylık çocuklar için okul öncesi eğitim programı*. Ankara: T.C. Millî Eğitim Bakanlığı.

- M.E.B. (2014). Çocuk gelişimi ve eğitimi. Drama uygulamaları. [Çevrim-içi: http://www.megep.meb.gov.tr/mte_program_modul/moduller_pdf/Drama%20Uygulamalar%C4%B1.pdf], Erişim tarihi: 12.05.2018.
- Metin, G. G. (1999). *Dramanın 5-6 yaş çocuklarının sosyal-duygusal gelişimlerine etkisinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Merriam, S. B. (2009). *Qualitative research and case study applications in education*. San Francisco: Jossey-Bass Publishers.
- Miles, M. B. ve Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis-An expanded sourcebook*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Nuhoğlu, M. ve Çakmakçı, C. (2007). İlköğretim birinci kademedeki drama ve etkinlikler. Zonguldak: Kök Yayıncılık.
- O'Hara, M. (1984). Drama in education: A curriculum dilemma. *Theory into Practice*, 23(4), 314-320. doi: 10.1080/00405848409543133
- Okvuran, A. (2000). *Yaratıcı dramaya yönelik tutumlar*. Yayınlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Okvuran, A. (2003). Drama öğretmeninin yeterlilikleri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 36, (1-2), 81-87.
- O'Neil, C. ve Lambert, A. (1991). *Drama structures a practical handbook for teachers*. England: Heinemann Educational Books, Inc. Cheltenham.
- Ömeroğlu, E. (2003). Yaratıcı drama etkinliklerinde öğretmenin rolü. E. Ömeroğlu ve diğ. (Eds.), *Okul öncesi eğitimde drama içinde* (ss.73-80). Ankara: Kök Yayıncılık.
- Ömeroğlu, E., Ersoy, Ö., Şahin Tezel, F., Kandır, A. ve Turla, A. (2003). *Okul öncesi eğitimde drama teoriden uygulamaya*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Ömeroğlu, E., Ersoy, Ö. ve Turla, A. (2004). Türkiye'de 21 il örneğinde okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan öğretmenlerin yaratıcı etkinlikler ve drama çalışmaları hakkındaki görüş ve uygulamaları. *Erken Çocukluk Eğitiminde Sanat Sempozyumu içinde* (ss. 89-102). İstanbul: Morpa Kültür Yayınları Ltd.
- Önder, A. (2003). *Okul öncesi çocukları için yaratıcı drama uygulamaları*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Önder, A. (2013). Okul öncesinde eğitici drama uygulamalarının önemi ve uygulama ilkeleri. R. Zembat (Ed.), *Okul öncesinde özel öğretim yöntemleri içinde*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Önder, A. (2016). *Yaşayarak öğrenme için eğitici drama: Kuramsal temellerle uygulama teknikleri ve örnekleri*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Önder, A. ve Dibek, E. (2006). Okul öncesi öğretmenlerinin eğitici drama konusunda kendilerini yeterli görmeleri ile uygulamaları arasındaki ilişkilerin incelenmesi. *1. Uluslararası Okul Öncesi Eğitim Kongresi*, 30 Haziran-3 Temmuz 2004. İstanbul: Ya-Pa Yayınları.
- Özyürek, A. (2013). Dramatik etkinlikler ve drama ile ilgili temel kavramlar. E. Ömeroğlu (Ed.), *Okul öncesi eğitimde dramatik etkinliklerden dramaya teoriden uygulamaya*. içinde (ss. 1-11). Ankara: Eğiten Kitap Yayıncılık.
- Patton, M. Q. (2002). *Qualitative research and evaluation methods*. London: Sage Publications, Inc.
- Peter, M. (2003). Drama, narrative and early learning. *British Journal of Special Education*, 30(1), 21-27. doi: 10.1111/1467-8527.00277
- Pinciotti, P. (1993). Creative drama and young children: The dramatic learning connection. *Art Education Policy Review*, 94(6), 24-28.
- Rances, J. N. (2005). *Student perceptions of improving comprehension through drama as compared to poetry and fiction in college English freshman composition courses*. Unpublished doctoral dissertation, Widener University, Chester, PA.
- Reiners, G. M. (2012). Understanding the differences between husserl's (descriptive) and heidegger's (interpretive) phenomenological research. *Journal of Nursing & Care*, 1 (119). doi:10.4172/2167-1168.1000119

- San, İ. (1996) “Yaratıcılığı geliştiren bir yöntem ve yaratıcı bireyi yetiştiren bir disiplin: Eđitsel yaratıcı drama”. *Yeni Türkiye Dergisi*. 2 (7), 148-160.
- Seggie, F. N. ve Bayyurt, Y. (2015). Nitel araştırmaya giriş. F. N. Seggie ve Y. Bayyurt (Eds.), *Nitel araştırma: Yöntem, teknik, analiz ve yaklaşımları* içinde (ss.1-9). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Toye, N. ve Prendiville, F. (2000). *Drama and traditional story fort the early years*. London: Routledge Falmer.
- Tuğrul, B. (2006). Drama ve öğrenme-öğretme. A. Öztürk (Ed.), *Çocukta yaratıcılık ve drama*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Turner, H., Mayall, B., Dickinson, R., Clark, A., Hood, S., Samuels, J., et.al. (2004). *Children engaging with drama: An evaluation of the National Theatre’s drama work in primary schools 2002-2004*. London, England: Social Science Research Unit, Institute of Education, University of London.
- Yaffe, S. (1989). Drama as a teaching tool. *Educational Leadership*, 46(6), 29-35.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin.
- Yönel, A. (2004). *Okul öncesi eğitim öğretmenlerinin yaratıcı dramaya yönelik tutumlarının incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.